

1
1
2
3
17
1
17
1
242
2

037. 1543.
n
EXAMEN
PHILOSOPHICO-THEOLOGICUM

Dissertationis Cujusdam 1713, 5^e
Hallensis

DE 17

CONCUBINATU,
P R Æ S I D E 4

VIRO MAGNIFICO
DN. JOH. VVOLFGANGO JÄGERO,
SS. Theol. Doctore & Professore Primario, Ducis Wür-
tembergici Consiliario Gravissimo, Universitatis Tubingensis
Cancellario & Ecclesiæ Præposito
Dignissimo &c.

Defensum a Respondente

M. JOANNE ANDREA GRAMMLICHIO,
Stuttgart.

TUBINGÆ,

Literis JOH. CUNRADI REISI,

Anno M D CC XIII.

1544.

EXAMEN
THEOLOGICO-THEOLOGICUM
Dissertationis Christianae
Hilfens
D. R.
CONCURRANTU

P. R. E. T. A. D. E.
D. N. JOH. VOLFRANGO JAEGERO
S. Theol. Doctor & Praeceptor Praesens D. N. W. M.
C. A. M. G. O. N. I. A. E. N. S. I. S.

M. JOHANNES ANTONIUS C. A. M. G. O. N. I. A. E. N. S. I. S.

T. U. B. I. N. G. I. A. E.

1744

ANNO M. DC. LXXIV.

§. I.

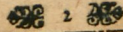
Egregium est illud Illustris *Thomasi*, asserentis, intentionem fuisse sibi in Institutionibus suis, sine respectu personarum in nudam veritatem inquirere, & cum *sententiis*, non cum *hominibus* pugnare; conf. *Diss. Proœm. Instit. Jurisprud. Div. §. XXII. pag. 19.* Quemadmodum enim in *veritatis studio* nihil magis impedimento esse potest, quam *præjudicia*: ita præsertim magnorum virorum *auctoritas* supersticiosius suspecta multos jam reinuit, quo minus in *sententiarum veritates* penetrare easque potuerint assequi. E contrario autem, comprobante id experientia, is felix in invenienda veritate semper fuit, qui, *clausis* quasi *oculis corporis*, mentis aciem non nisi ad contemplationem seriam nudæ veritatis direxit, & ita cum *sententiis* pugnam ingressus est, non cum *hominibus*; perinde fere, ac apud *Athenienses* olim in foro litium cognitio ventilatioque solebat institui. Atque uti hæc laudabilis intentio fuit *Thomasi*, ipso edicante, in Institutionibus de divina Jurisprudencia: sic eadem & mea erit in hac Disputatione de Moralitate Concubinitus. In ea nimirum *sine respectu personarum*, concubinitum de Jure licitum esse asserentium, in *nudam veritatem* Moralitatis ejusdem inquirere animus est, eoque cum *sententia* pugnare, non cum *hominibus*, quos pro eo, ac par est, veneror atque æstimo. Id quod dum facturus sum, eo minus me culpatum aut exagitatam iri confido, quo magis id, quod ipse facit, in aliis quoque adprobat, *magni viri nominis, Thomasi*, gaudens quippe de hoc seculo, cum plerique jam cupidi sint magis id examinandi, quid dicatur, quam quis dicat, quæ verba illius sunt in *Fundam. Jur. Nat. & Gent. cap. Proœm. §. IV. pag. 4.*

§. II.

Ante vero, quam ipsam tractationem nostram de *Moralitate Concubinitus* auspicemur, Concubinitus paulo diligentius distingui debet, ut intelligatur, quid sit id, de quo disputetur. Observamus autem *Concubinitum* quendam *verum* ac *ratum* esse *conjugium*, quod maritali affectione, sobolis procreandæ causa, in perpetuum, cum una contrahitur, etsi *effectibus* quibusdam *juris*

A

civilis

civilis propriis privetur, aut etiam effectus quosdam naturales impediment, legis civilis amittat; conf. *Grotius de Jur. Bell. ac Pac. Lib. II. cap. V. §. XV. n. 1. 2.* & ad eum *Zieglerus in Animadvers. in Lib. II. cap. V. §. XV. p. 282.* At vero alius est *Concubinatus*, qui fuga matrimonii, *incontinentiæ causa*, contrahitur pacto mutæ fidei, sed eo dissolubili, & sine affectione maritali, eo sine, ut quis interim cum aliqua inhonesta foemina concumbere, & libidinem explere queat; conf. *Bæclerus in Hug. Grot. Lib. II. cap. V. §. XV. pag. 172.* & *Vitriarius in Instit. Jur. Nat. & Gent. cap. V. Quest. XXII. pag. 129.* Denique recentior quidam Scriptor per Concubinatum iatelligit conjunctionem quandam domesticam ætorem, eamque pro lubitu dissolubilem, sine affectu maritali, cum foemina, ejusmodi præsertim, quæ justa uxor esse poterat, ad evitacionem *scortationis*, non exclusa tamen omni intentione procreandæ sobolis vid. *Disp. Christ. Thomasi de Concubinatu §. III. p. 6. §. IIX. pag. 19. lit. b. §. IX. pag. 20.* & alibi passim coll. cum *Dissert. Theol. Breithaupti de Concub. prohibito §. II. pag. 3. & seqq.* Atque hi fere significatus sunt Concubinatus, solite distinguendi, ne inde oriatur in disputando quædam confusio. Ad Tertium autem & ultimum quod attinet, de eo in præsens nos sumus solliciti, ut ejus *Moralitatem* scrutemur.

§. III.

Scrutari itaque *Moralitatem* Concubinatus, in *tertia* significatione accepti, ad principia tum sanæ rationis, tum Sacræ Scripturæ, tanquam ad lapides Lydios, exigemus præcipuas ejus essentialisque qualitates, easque ejusmodi esse demonstrabimus, quæ intrinsece malam *Moralitatem* importent, ut inde ad oculum cuivis pateat, talem Concubinatum in se & sua natura juri divino adversari, eoque malum esse, nec unquam fuisse in foro divino licitum, sed inde a primis humani generis initiis ad hæc usque tempora semper prohibitum. Eandem fere instituti sui rationem habuit vir eruditionis non minus quam pietatis gloria ubique celeberrimus, *Breithaupt*, in elegantissima *Dissertatione de Concubinatu a Christo & Apostolis prohibito*, uti id videre est §. III. pag. 4. & §. V. pag. 8. Perinde ac malam *Moralitatem* Concubinatus ex præcipuis ejusdem qualitatibus ex *Scripturum* quoque ordine doctissimus *Zieglerus* edisserit, qui, in eo, inquit, quod Concubinatus a maritali longius absit adfectu, nec per-

perpetuum vitæ consortium quærat, non poterit *verum legitimum-que* esse aut dici matrimonium; vid. *Animadvers. Ziegleri in Grot. Lib. II. cap. V. §. XV. pag. 202.*

§. IV.

Quodsi jam *primum* ad principia *sane rationis*, sive, quod idem est, ad *legis naturalis dictamina* examinamus hunc Concubinatum, multipliciter profecto dispalescet *mala illius Moralitas*, ut *frustra* dixerit Auctor *Dissert. de Concubin. jure naturali* Concubinatum unius cum una *licitum* esse atque *indifferentem*, conf. ad §. XVII. *lit. d. pag. 34.* Nam Lex naturæ non permittit, sed gravissime potius *prohibet* omnem eam conjunctionem maris cum foemina, quæ non instituta est ad *regulas* legitimi matrimonii, quod quippe unum ad propagationem generis humani ita ordinatum est a Deo, ut *preter illud* alia quæpiam societas nuptialis admitti *sine vitio* non possit, prout id ipsum edisserit præter alios quoque celeberrimus *Thomasius* in *Instit. Jprud. Div. Lib. III. cap. II. §. 82. pag. m. 453.* Si quis jam, *hoc præsupposito*, in requisita matrimonii cujusdam legitimi ex dictamine legis naturalis inquisiverit, is profecto mecum deprehendet, Concubinatum, de quo in præsens, adeo cum iis non convenire, ut eisdem potius in *singulis* suis *qualitatibus* e diametro sit oppositus. Legitimum enim matrimonium, ad *regulas* legis naturalis initum, oportet, ut sit *perpetuum*, conjunctum cum *affectione maritali*, & intendens *primario* procreationem sobolis, veluti id nos docet *Zieglerus* ad *Grot. Lib. II. c. V. §. XV. pag. 292.* & *Huberus* in *Jure Civit. Lib. II. Sect. I. c. III. §. 3. seqq.* Concubinatus autem, quemadmodum Auctor *Dissert.* eum describit, non est perpetua quædam uxoris cum marito cohabitatio, sed ea *facile*, imo, *pro lubitu dissolubilis*, conf. *s. III. p. 6. §. VII. pag. 18. 19.* non sibi conjunctam habet *affectionem maritalem*, sed eam penitus excludit, vid. *§. IX. pag. 20.* non *primario* intendit procreationem sobolis, sed saltem evitacionem scortationis, sub qua latet *libidinis* expletio, non tamen impediens prolis generationem, vid. *§. XXVI. lit. a. p. 51. coll. §. III. pag. 6. §. X. pag. 21. coll. Thomassii Instit. Jprud. Div. LL. cc. §. 168. seqq. pag. 470.* Annon itaque verum id est, quod dixi, e diametro sibi invicem opponi Concubinatum ejusmodi, & legitimum ex dictamine legis naturalis matrimonium?

Quod cum ita sit, dispalefcit inde, quod ab initio monui, malum esse hunc *Concubinatum*, legique naturali plane adversari, eoque *prohibitum* esse, cum non *legitimum* matrimonium sit, nisi individua viri ac mulieris conjunctio. At vero dixerit fortasse quispiam, frustra id haftenus a nobis sumi pro certo atque *indubitato*, quasi vero hæc *requisita* essent matrimonii vi legis naturalis, ut illud sit *perpetuum*, ut habeat semper sibi conjunctum *affectedum* maritalem, ut *primario* intendat *procreationem* sobolis. Ita utique excipere videtur *Auctor* Dissert. de Concubin. ad §. III. pag. 7. idque ex *principiis* Excellentissimi DNI. Præsidis sui, qui in *Institutionibus* statuit ad essentiam matrimonii, secundum *legem naturæ*, non requiri *maxime*, ut illud sit *perpetuum*; conf. *Lib. III. cap. II. §. 102. seqq. pag. 456.* quæ etiam repetit in *Fundam. J. N. & G. Lib. III. cap. II. §. 17. pag. 177.* Unde & DNS. *Thomasius* existimat in *Concubinatu vitium ex rationis* dictamine demonstrari non posse, vid. *Jpr. Div. Lib. III. c. II. §. 169.* Quapropter ut assertioni nostræ eo magis sua constet firmitas, id jam nunc agemus, ut rationibus *firmis* atque *validis* evincamus, vi *legis naturalis* omne legitimum matrimonium oportere esse *perpetuum*, conjunctum cum *adfectione maritali* & intendens *primario* sobolis procreationem.

§. V.

Quod omne matrimonium secundum legis *naturalis* dictamina esse debeat *primo* perpetuum, probatu est facile ex multis rationibus, quarum *potissima* ex *sine* matrimonii nobis desumi posse videtur. Si enim *finis* cujusque societatis particulares *ipsi isti societati* suam *formam* dant atque *essentiam*, consequitur inde, quod ad societatis *conjugalis* *essentiam* non tantum requiratur qualiscunque ad tempus cum vitæ consuetudine conjunctio, cum *finis* matrimonii non solum sit procreatio sobolis, uti *Auctor* Dissert. de Concubin. ad §. 3. lit. b. pag. 7. tradit, sed & educatio, & *utraque* quidem *honestæ* & *decoræ*, secundum placita Excellentiss. Præsidis in *Fundam. J. N. & G. Lib. III. cap. II. §. 17. pag. 177.* ad quem *finem* obtinendum non nisi matrimonium *perpetuum* & ad dies vitæ initum, suffecerit. Qui enim *quæso*, ab eo erit *honestæ* procreatio sobolis, qui *per divortiorum* *licentiam* modo hanc modo illam in totum adfciscit, & *pro lubitu* suo *iterum* inde *ejicit*, ut ita *pluribus* promiscue ductis uxoris *corpore* *suum*

suum prostituat, perinde ac id cernere licet in brutis animantibus, quid? quod ipsa procreatio sobolis hoc modo impeditur, quod saltem in iis videre est, qui ante initium legitimum matrimonium cum pluribus rem habuere. Unde & Minos divortia permisisse legitur, ne multitudine liberorum laboraret respublica, teste *Aristotele II. Polit. cap. VIII.* ut adeo quis frustra tali Concubinatui, tanquam matrimonio dissolubili, finem assignet procreationem sobolis conf. *Hertius in Elem. Jpr. Civil. Part. II. Sect. II. §. XI.* Et qui porro etiam decora sobolis educatio expectari poterit, cum post natam prolem dimittitur mater, & sæpenumero deinde pro ista licentia alia atque alia superinducitur noverca, cui proles educanda committatur? Unde & *Veltheimius* matrimonium quodcumq; ex sua natura indissolubile esse probat ex eo, quia ordinetur ad finem, qui requirat indissolubilitatem, nimirum ad proles educationem, quæ tota vita durare debeat; conf. *Introduct. ad Grot. II. cap. V. Quæst. III. pag. 780.* Agnovit id certe ipse *Thomasius*, qui in *Fundam. J.N. & G. matrimonium*, inquit, ad dies vitæ maxime aptum est ad promovendam decoram & honestam educationem sobolis; *Lib. III. cap. II. §. 17. pag. 177.* Unde uti *Auctor Dissert. de Concubin.* ipsa DNI. *Præsidis* sui placita de hac re in *Fundamentis* sibi adversari non male animadvertit, ad §. III. lit. b. pag. 7. ita ne quicquam inde sese extricare potest distinctiuncula ista inter magis & minus decorum ac honestum, cum recte ex *Osiandro* ad *Grotium* dicat *Becmannus*: Si qua re abstinere honestius esse dicat ipsa ratio, ipso jure nature innotescit illud habere aliquam obliquitatem, id est, malam quandam moralitatem; conf. *Becmannus* ad *Grot. Lib. I. cap. II. §. VI. in med. pag. 123.* Id quod itidem respondendum esse puto ad discursum laudatissimi DNI. *Thomasii* de forma conjugii secundum jus nature perfectiori & minus perfecta; in *Instit. Jprud. Div. Lib. III. cap. II. §. 121. 122.* Quæ cum ita sint, per se jam concidit omnis discursus iste Domini Auctoris *Dissert. de Concubin. ad §. III. lit. b. pag. 7.* quo ex fine societatis conjugalis defendere conatur definitionem matrimonii *Grotianâ*, quam tamen ne ipse quidem *Thomasius*, pro sua perspicacia, ab omni errore immunem esse existimat, in *notis ad Hub. Lib. II. de Jur. Civ. Sect. I. cap. III. §. 3. not. 9.* Præter alios enim defectus, quos ordine recenset summe Reverendus *Vir, Hochsættorius*, in *Colleg. Pufend. Exercit. IX. §. VIII. lit.*

a. pag. 393. hunc quoque insignem habet, quod de *perpetuitate* matrimonii nullam plane mentionem injicit, eoque permittit, ut illud saltem *ad tempus* contrahatur. Hinc & Huberus, nescio, inquit, quid sibi velit *ô méyas*, hoc commento definitionis; nisi concubinatum, polygamiam, & divortium ejus complexu protegere & velamento juris, saltem *naturalis*, inducere tenet; de *Jur. Civit. Lib. II. Sect. I. cap. II. §. 2. pag. 378.* Atque his verbis insimul quoque Domini *Auctoris* Differt. de Concubin. hanc definitionem Grotianam *adprobantis* & *defendentis* intentionem edisserit Huberus.

§. VI.

Accedit huic *rationi ex sine societatis conjugalis desumtæ* pro indissolubilitate matrimonii porro & hæc: Quemadmodum *Lex nature* conservationem familiarum civitatumque in suo *decore* atque *incolumitate* præcipit, ita quicquid huic adversatur, illud necesse habet *interdicere*, ut pro licito haberi nequicquam possit: Ecquid autem erit, quod & *familias* & *civitatum decorem* publicum tantum non *penitus* evertit, si hoc non est, sc. *divortia* pro lubitu frequentandi *licentia*, quam *Concubinatus*, de quo in præsens, largissime *concedit*? Testatur id ipsum magnus in primis vir, *Pufendorfius*, qui, per ejusmodi divortiorum licentiam, inquit, non possunt non & *familie* & *publicus civitatum decor* gravissime convelli de *J.N. & G. Lib. VI. cap. I. §. XX.* quod ne ipse quidem *Thomasius* negare sustinet, qui effugium hic potius quærit in eo, quod *legis civilis* sit *interesse civitatum* procurare, in *Instit. Jpr. Div. Lib. III. cap. II. §. 128. 129.* Ratio nostræ assertionis in promptu est illi, qui secum perenderit, quicunque *aliam ex alia ducat uxorem*, repudiatis prioribus, eum *multis* implicari *affinitatibus*; his enim contractis *familie dilatate* nimis ad *vulgum* quoque *ignobilem* tandem deveniunt; quo facto non tantum *sum* amittunt *decus*, sed & necesse tandem habent ad *incitas* recidere, quia *opes*, quantumvis magnæ, si *plures in partes* dividantur, *confuse* fiunt atque *exiguæ*: Cum autem *familie* ita *distractæ* per frequentata *divortia prosternuntur*, ecquis, putas, *civitatum* decor ac robur amplius *supererit*? Quicquid enim *ornamenti*, decoris atque *firmamenti* habent *civitates*, id *omne* profecto mutuo quasi accipiunt ab *illustrioribus* *familis*, quibus *respublica* aliqua ita *compacta* est atque *composita*, ut *is* tanquam *suis fulcris* innitatur. Quapropter pruden-

denter omnino *Romulus* novam civitatem *legibus* conditurus instituebat, ut matrimonium esset *insolubile*, quod omnibus civitatibus commendat *Dionysius Halicarnass. Lib. II.* A quo instituto sui *Romuli* quamprimum abiire *Romani*, frequentantes divortia *levibus* vel *mulis* de causis, tam primum eorum & *familie* & *civitas* maximam partem *roboris* atque *decoris* sui amisit, uti id annotat *Pufendorf. de F. N. & G. L. VI. §. XX. cap. I.* At vero excipit celeberrimus *Thomasius*, committi a nobis in hoc discursu *μετά βασιως ἄλλο γένος*; *Leges* enim *civiles* disponere de *interesse* civitatis & *decore* familiarum, eoque illud non *miscendum* esse cum *sine* societatis nuptialis; vid. *Chr. Thomasi Instit. Jpr. Div. Lib. III. cap. II. §. 129.* Respondeo nihil heic a nobis *misceri*, sed id tantum dici, quod *Lex* naturæ etiam *solicita* sit de *decore* & *incolumitate* familiarum civitatumque, secundum illud *generale principium* Juris naturalis, de *conservanda socialitate*, ipsi *Thomasio* adprobatur. Neque enim *Lex* naturæ existimanda est *nihil* disponere de *statu civili*, quem quippe *honestum, justum* & *decorum* esse jubet, ex eo saltem *dicamine*, quod *omnem* in universum statum *regulas justis, honestis* ac *decori* observare vult. Quæ cum ita sint, non sane *miscetur* interesse civitatis cum *sine* societatis nuptialis, sed *inde* hoc argumentum ducitur, quod, *eo ipso*, quia *Lex* naturæ familias civitatesque in suo *decore* ac *robore* conservatas velit, ita *attemperari* debeat *societas matrimonialis*, ne id ipsum *per eam* destruat potius quam promoveatur, cum *ista* ordinata sit ad *conservandam civitatem*, cujus quippe *illa* est quoddam veluti *seminarium*.

§. VII.

Denique si exegeris ad *principium* J. N. de non *ledendis* aliis licentiam pro *lubitu* dimittendi uxorem, annon fateri necesse habes, magnam per *hanc* virorum *licentiam* fieri *injuriam*? Fit utique magna *injuria* universo *sexui* foeminino, qui habetur pro tam *vili*, ut perinde ac *res* in commercium *venientes* abalienari possit pro *lubitu* possessoris ac *Domini*; qualis olim *miseræ* servorum apud *Romanos* & *barbaras* gentes erat *conditio*; eo autem *melior*, quam *hæc* in parte *sexus* foeminini, qui quippe *gratis* ac *sine pretio* dimittitur. Fit *insuper* magna quoque *injuria* *singulis* uxoribus a *viris* suis ita pro *lubitu* dimissis. Præterquam enim quod *insignis* contumelia sit e matrimonio *dimitti*, & *homines* *inde* has illasve *dimissionis causas*, sat sæpe *odiosas*

fas & noxias facile suspicentur, conf. Pufendorfius in J. N. & G. Lib. VI. cap. I. §. XX. Certe plurimum nocet foeminis dimissio, cum ejusmodi dimissam non ita facile iterum ducunt alii ex præconcepta illa opinione, qua apud plerasque omnes gentes tanto honore atque æstimo virginitas colitur, ut foemina, de cujus nuptiis actum est, etiamsi corpore sit integro, pro corrupta habeatur; verba sunt Procopii Histor. Goth. L. IV. quibus fere consona sunt illa Taciti; mulier, quæ multis nupsit, non multis placet; conf. Pufendorf. L. VI. de J. N. & G. cap. I. §. XX. pag. 829. col. 2. At videor mihi audire excipientem aliquem, volenti non fieri injuriam; uxores ea conditione recipi in torum, ut post tempus inde iterum emittantur; quam conditionem si acceptent femine, habere eas, quod sibi imputent. Enimvero injuria erat, hanc virum posuisse conditionem, eamque quod acceptavit famina, id necesse habuit facere ex communi hac introducta consuetudine, quæ, uti dixi, magna cum injuria in sexum sequiorem conjuncta est, eoque jure naturæ merito habetur mala, pessima.

§. VIII.

Cæterum si liceret nobis esse prolixioribus, pro indissolubilitate matrimonii vi legis naturalis plurima gravissimorum virorum testimonia possemus cum eorum rationibus adducere. Sic judiciosissimus Pufendorfius utut in de J. N. & G. judicium suum suspendat, illud tamen pro nobis edisserit in de off. Hom. & Civ. Lib. II. cap. II. §. VI. natura, inquiens, tam arctæ conjunctionis ostendit matrimonium esse perpetuum. Moderatissimus Jætus, Hertius, in notis ad majus opus Pufendorfii, si cæteræ, inquit, amicitia sine gravi culpa dissui non possunt, tanto minus illa, quæ tot pignorum vinculo continetur, unde pendet honestatum propagatio tum educatio nobilissimi animantis; ad L. VI. Pufend. de J. N. & G. c. I. §. XX. lit. a. pag. 829. quæ aliis quoque rationibus confirmat in Elem. Jprud. Civ. P. II. S. II. §. XI. pag. 36. Doctissimus vir, Huberus, arctissima, ait, illa conjunctio per quam duo in unum coaluerunt, ita comparata est, ut non recipiat separationem, neque retractari possit; Jur. Civ. L. II. Sect. I. c. IV. §. 20. celeberrimus Titius dicit ad Pufend. levitas illa divortiorum naturæ hominum sociali haud convenit; ad L. II. c. II. §. 6. not. 2. p. 507. Maxime etiam huc pertinere videtur testimonium Joh. Schilteri, qui, divortia, inquit, mutuo quidem consensu & privata auctoritate

etoritare etiam *sine causa jure Romano* fieri licuit; *Novell. 22. 4. seqq.*
 Sed quum istud *Juri naturæ & gentium* non sit consentaneum, v. *Plato-
 ron. L. XI. de LL. Pufendorf. L. VI. de J. N. & G. c. I. 20. seqq.* cor-
 rexit istud *Justinianus*, & certas causas constituens prohibuit, mu-
 tuo consensu *sine causæ cognitione* nuptias *solvi*; v. *Novell. 117. 8. & 9.
 & Novell. 134. 11. conf. Schilteri Instit. Justin. L. I. Tit. X. de Nuptiis
 §. XX. pag. 58.* Hisce Jctis calculum quoque suum adjicit *Moralis-
 ta & Theologus* longe lateque famigeratissimus, *Hochstetterus*, hunc
 in modum ratiocinans: vetat *scinde* conjugia *Lex naturæ*, quod *di-
 vortia & finem* matrimonii pessumdant, & *humanæ decorum* soci-
 tatis turbent; in *Coll. celeb. Pufend. Exercit. IX. §. XV. lit. e.* Equi-
 dem non ignoro viros itidem gravissimos in *contraria* esse senten-
 tia, ut existiment, si *merum jus naturæ* spectetur, matrimonium non
 oportere esse *perpetuum & ad dies vitæ* initum, Ita *δ πᾶν Grotius*
 putabat *divortium* tale quid non esse, ut absque lege divina, positivam
 puta, *nefas* in eo adpareat; de *Jur. Bel. & Pac. L. II. 8. 9. & in-
 primis L. I. 2. 6.* Suffragatur huic *Guilielmus van der Muelen* ad *Grot.*
in Comment; ad *L. I. c. II. §. VI. n. 2.* Post vel potius ante hunc *Vel-
 themius* in *Introduct. ad Grot* pro eadem sententia tandem etiam de-
 cidit ad *L. II. c. V. Q. III. Christianus Thomassius* itidem hoc defen-
 dit rationesque contrarias magnam partem dissolvere conatur in
Inst. Jprud. Div. L. III. c. II. §. 118. p. m. 457. His consentit denique et-
 iam *Moralista egregius, Buddæus*, in *Elem. Phil. Pract. P. II. c. IV.
 S. X. §. VIII.* Enimvero, ut ab initio jam monui, non pugno cum *ho-
 minibus*, quos pro eo acpar est veneror atque æstimo; Sed in verita-
 tem *nudam* inquirere hætenus fuit *animus*, ut adeo cum *sententia*
pugnaverim, rationibus, puto, *haud contemnendis* aut elumbibus.
 Quibus *firmiter* nos nixi *multo minus* ab hac sententia nos *dimoveri*
 patimur *divortia* a gentibus olim frequentata, æque ac hodieque apud
Siamenses, prout libet, solvuntur matrimonia; v. *Choisi* in diurnis *Iti-
 nerarii Siamensis & Louberius* de Regno Siamensi *Part. II. cap. VII.
 n. 13.* Præterquam enim, quod *multitudo* errantium errori non pa-
 riat *patrocinium*, ex ipsis quoque *gentibus* fuerunt non pauci, qui
surpitudinem cujuscunque matrimonii *dissolubilis* agnovere. Hinc
divortia Plato reprobavit, *XI. de LL.* In *Insulis Fortunatis* infamia
puniebantur, ut auctor est *Grotius L. 8. Histor. Belg. conf. Malach.*

II, 14. 15. Apud Romanos divortia inter *licita* quidem, sed tamen non *honestata* habebantur. v. *Valer. Maximum* L. 2. c. 1. & c. 9. Apud *Persas* quidem *libera* sunt divortia, sed tamen iis *rarius* utuntur, & *Siamenses* ea pro magno *infortunio* habent; v. *Equitis Chardini* Veyage en Perse p. 129. Adde his, quæ in hanc rem leguntur apud *Seldenum* de Uxor. Ebr. L. III. c. XIX. p. 314.

§. IX.

Atque hæc hæcenus pro *stabilienda* ex dictamine legis naturalis *indissolubilitate* cujusque matrimonii. Prolixiores in deducenda *hac parte* nos esse oportuit, quia, *maxime* ex *duratione temporaria*, qua a matrimonio *stricte* sumto *potissimum* differat *Concubinatus*, *vitium* ejus ostendi non posse, edisserit *Illustris Thomasmus* in *Instit. Jprud. Div. L. III. c. II. §. 168. seqq.* Enimvero cum hæcenus *evicerimus*, *lege natura* ad matrimonium requiri *individuum vitæ consuetudinem*, patet, *hac parte* in concubinato *vitium* ex *rationis dictamine demonstrari* posse. Abit autem *hic Concubinatus*, ut supra jam monuimus, a *legitimo* matrimonio in eo quoque, quod & *excludit affectum* maritalem, & *primario intendit* tantum *evitacionem* *scortationis*, sub qua tamen latet *ipsa libidinis expletio*. Agedum itaque ex *dictamine* legis naturalis *demonstremus omne* matrimonium debere *iidem conjunctam* sibi habere *affectionem maritalem* & *procreationem* sobolis *primario* intendere, ut inde eo magis *hujus Concubinatus mala* dispalescat *Moralitas*.

§. X.

Quod itaque *secundo* loco attinet ad *affectionem maritalem*, uti eam a *suo* Concubinato exulare jubet *Auctor Dissert. §. IX. pag. 20.* ita nos ostendemus eam *adesse* debere in *omni* matrimonio ex legis naturalis *dictamine*. Ecquid enim vel tandem *affectio maritalis* est aliud, quam quidem amor iste *conjugalis*, quem maritus uxori suæ *prestare* tenetur? Quemadmodum enim officium istud generale est *omnis mariti* erga uxorem suam, ut *singulari* quodam amore istam complectatur, uti id edisserit *Pufendorfius* de *Offic. Hom. & Civ. Lib. II. cap. II. §. X.* Ita is ipse *amor* designari *consequitur* per *affectionem maritalem*, utpote qui a marito, *qua tali*, proficiscitur. In eo nimirum *discrimen* est *amorem conjugalem* inter & *libidinosum*, quod, cum *hic* a *vito* quopiam, propter *solum* *concupiscendum*

fuisset, quod inibi desit *maritalis adfectio*, addit: *maritaliter* aut conjugaliter amare non potest, qui tantum *ad tempus* amat; In *Animadv.* ad Grot. *Lib. II. cap. V. §. XV. pag. 282.* Confirmat id ipsum quoque *Thomasius*, qui in societate *nuptiali* vult, ut adsit *inclinatio* rationalis duo corda *arctissime & perpetuo* secum uniendi, si quidem *rationalis* quidam amor particularis locum *inibi* habere debeat; vid. *de Arte ration. & virtuos. Amandi, cap. IX. §. XIII. XIV. pag. 292.* Unde *rectissime* summe Reverendus Vir *Breitbaupt* hunc Concubinatum ex eo quoque impugnavit, quod *inibi* desit amor *conjugalis*; in *Diff. de Concub. Prohibito §. V. pag. 8.*

§. XI.

Atque huc quoque spectare videntur ea, quæ habentur apud *Huberum*, utpote qui de *Concubinato* ita differit: procul hinc est illa *societatis arctitudo*, quæ in matrimonio desideratur; cum vix *ulla* quam voluptatis *communicatio* in Concubinato fiat, qui & in *eum* modum inde ab initio contrahitur, ut *pro libitu* ac unius voluntate dissolvi queat, uti fert usus aut etiam tulic apud *Romanos L. I. pr. π. de Concubin.* vid. *Jus Civit. Lib. II. Sect. I. cap. III. §. 26.* His verbis quid aliud docet Doctissimus vir *Huberus*, quam quod amor conjugalis, sive, ut ipse loquitur, societatis arctitudo matrimonialis in Concubinato locum habere non possit, qui quippe & *dissolubilis* sit, & vix *aliud* quidpiam, quam *voluptatis communicationem* intendat; Perinde ac laudatus modo *Zieglerus* in Concubinato deesse scribit *maritalem adfectionem*, quia maritaliter aut conjugaliter amare nequeat, *non tantum* qui ad tempus, sed & qui propter *solum* concumbendi actum aut explendam libidinem amat; conf. *Animadv. ad Grot. Lib. II. cap. V. §. XV.* Enimvero excipit contra *Huberum*, qui notas ad eum scripsit, Illustris Vir *Thomasius* hunc in modum: Quod dicitur: Vix ullam quam voluptatis communicationem in *Concubinato* fieri, id de Concubinato *Clericali* forte nullam haberet dubium; at intuitu Concubinatus *Ebræorum*, *Romanorum*, imo & *Germanorum* docent *antiquitates* historicæ & *documenta* varia, Concubinatum a matrimonio ad *morganaticam* plane non differre, nisi *dissolubilitate*; ad *Hub. I. II. de Jur. Civ. cap. III. Sect. I. lit. X. ad num. 26.* Enimvero, cur tandem non nisi in *Concubinato Clericali* hæc voluptatis *Communicatio*? omnia turpia non nisi Clero præ aliis & *barbaris*

baris gentibus imputare solet *DNS. Thomafius*, odio potius eo ductus in Clerum, quam rationibus solidis. Deinde producantur istæ antiquitates *historica*, & monumenta *varia*, & alia hujus generis nos eis opponemus; Denique sufficit nobis, quod *dissolubilitate* differat hic Concubinatus a *legitimo* matrimonio, cum, uti modo evicimus, vel solam istam ob dissolubilitatem inibi adfectus conjugalis, seu societatis arctitudo matrimonio legitimo essentialis *locum* habere non possit. Cæterum mox in eo erimus, ut evincamus *dissolubilem* hunc Concubinatum *nihil* fere *aliud* intendere, quam quidem *voluptatis communicationem* per libilinum *multiplicia* exercitia, ut adeo eo ipso quoque *inibi adfectus conjugalis* aut maritalis exulare necesse habeat.

§. XII.

Tandem ut de *sine* matrimonii primario ex dictamine legis naturalis aliquid subjungamus, iste est extra omnem fere controversiam *procreatio* sobolis. Utut enim *extinctio* quoque libidinis inter *fines* matrimonii soleat referri: pro *primario* tamen habetur communiter *procreatio* sobolis, qui quippe *actus* magis naturalis est, quam ille, cum in sobolis generatione & *communis* & *singularum* utilitas obtineri queat; Hinc laudatissimus vir *Thomafius*, ubi in *Instit. Spr. Div.* occupatus est circa inquirendos matrimonii fines, ex ratione non una sobolis procreationem tandem pro primario habet, *Lib. III. cap. II. §. 7. seqq.* Quod itidem quoque facit *Bæclerus*, qui procreationem sobolis *primarium* finem constituit, quia ista *serviat* rei publicæ, in qua id spectandum sit, ut semper succrescant *cives*, qui Patriæ in *publicis* muneribus ac *oneribus* operam dent; vid. *Instit. Polit. Lib. I. cap. II. pag. 34.* Quæ cum ita sint, denuo *differentia* quædam insignis *matrimonii* cujusdam legitimi a *Concubinato*, de quo in præsens, nobis panditur. Nam *Auctor* Dissert. de Concubin. ut superius jam diximus, finem sui *Concubinatus* constituit *non* primario procreationem sobolis, utut *eam* impedire non velit, sed *evitacionem* *Scortationis*, uti id videre est §. *XXVI. lit. a. pag. 50. 51.* sub qua latet ipsa *expletio* libidinis, quam quis adeo *continere* amplius non posse præsumitur, ut uxorem sibi adjungere necesse habeat, si quidem *vagas* libidines *evitare* velit. Atque hanc *vitacionem* (scortationis pro tertio sine matrimonii habet *Bæclerus* in *Instit. Polit. Lib. I.*

cap. II. pag. 34. Quod autem propter hanc finium matrimonii permutationem ex lumine rationis impugnari possit hic *Concubinatus*, placet edisserere verbis *Thomasi* potius, quam meis, quæ huc redeunt: peccabitur utique a concubinaris, quod ductum naturæ ejusque fundatoris invertant, & cum conjunctionem suam ad procreandam pariter sobolem & extinguendam libidinem dirigant, illam tamen secundario saltem & per accidens desiderent, cum tamen sciant ex ductu rationis eam esse finem matrimonii *primarium*. vid. *Instit. Jpr. Div. Lib. III. cap. II. §. 170*. Quod autem subjungit *Dn. Thomasius*, non ex omni parte nobis adprobatur, cum *Jurisp. natur.* strictè sic dictam *externas* actiones *potissimum* respicere statuit. vid. *LL. cc. §. 171*. secutus in eo *Pufendorfius*, qui eadem tradit in *Præfat. ad Lib. de Offic. Hom. & Civ. §. IX*. Sed cum *formale* omnis actionis humanæ, secundum dictamen Legis naturalis, sit *intentio*, uti id ipsi laudatissimi *Duumviri* admittunt, & ubique inculcant, certe inde consequitur, quod *Jurisp. Naturalis potissimum* circa actiones *internas* occupata sit easque *respiciat*; id est: *αρεσθη*.

§. XIII.

Equi autem pro *sine* hujus *Concubinatus* poterit statui *evitatio* scortationis, cum exercendæ *vagæ* libidini nihil magis *frena* laxet, quam quidem concessa pro *lubitu* dimittendæ uxoris *licentia*, quæ huic *Concubinatu* essentialis est. Nam cum *inconstantes* sint stimuli *vagæ* libidinis, qui *uni* objecto diu haud immorati in *alia* aliæque subinde ferantur, patet, quod quam optime quis hisce suis *stimulis* impiis *satisfacere* possit, si *licitum* ipsi sit, dimisis prioribus suis uxoribus *alias* in torum addiscere. Et quid multa? suffererint ad id probandum *ipsa* verba *Thomasi*, quæ ita se habent: conjugium ad dies vitæ *maxime* aptum est ad *coercendam* libidinem, & ad colendam *honestam* amicitiam cum persona *diversi* sexus: *ac paucis interjectis*: conjunctio tantum ad tempus *vix* meretur nomen conjugii, cum *inducium* sit animi *vagi*, *libidinosi*, & ad *honestum* amorem parum apti; in *Fundam. J. N. & G. L. III. c. II. §. XVII. p. 171*. Unde & *Titius* non male inquit: *bonum* finem aliquem isti divertendi *licentiæ non temere* assignaveris; in *observ. ad Pufend. de O. H. & Civ. p. 807*. Nam, ut dicam, quod res est, *ejusmodi divortii* occasionem atque *licentiam* non dedit *intentus finis* matrimonii, pro
creatio

creatio scil. sobolis, utpote quæ cum *individua* uxore quam *optime* procurari potest, &, uti paulo ante de *Minois* instituto annotatum fuit, per frequentata divortia *impeditur magis*, quam *promoveretur*; sed vaga libido potius in *causa* fuisse videtur, hæc quippe *sustidens diuturnum* unius uxoris usum *alias aliasque* delibare sceminas gestiebat. Ita *Zieglerus* de Concubin. rationem ejus, quod non perpetuus sit, sed dissolubilis, hanc reddit, quia *cupiditas* cum tali femina concumbendi *tandem* tollatur; in *Animadvers. ad Grot. L. II. c. V. §. XV. pag. 282.* Unde non de nihilo esse puto *proverbium* de Concubina, quod sit *nomen voluptatis*, quicquid etiam *Auctor Dissert. de Concub.* in contrarium adferat §. *XVI. p. 29. 30.* ad quod, si quidem per *instituti* rationem liceret, unum alterumve non *sine specie* reponendum suppeteret. Ecquid itaque, putas, talem Concubinatum intendere evirationem scortationis, uti id quidem existimat *Auctor Dissert. de Concubin. §. XXVI. p. 50.* Adeo hoc non est, ut potius *insuper* quoque essentialis ei licentia dimittendæ uxoris *adulteriis* locum faciat. Quam facile enim fuerit, cum *uxore dimissa* & alii juncta, *antiquos* repetere amores? verba sunt *Titii* ad *Pufend L. de O. H. & C. pag. 507.*

§. XIV.

Hactenus itaque luculenter satis id probatum dedimus, quod Concubinatus a *matrimonio* ex dictamine legis naturalis legitime inito differat *essentialiter*. Eundem fere in modum quaestionem hanc; an Concubinatus *verum* sit ac *ratum conjugium*? resolvit *Vivriarius*, qui nobiscum id negat, quia *Concubinatus* contrahatur tantum *libidinis explendæ* causa; quia sit *consuetudo diuturna*, non perpetua ac *individua*; quia sit *sine affectu* maritali; vid. *Vivriarii Instit. Jur. Nat. & Gent. cap. V. Quest. XXII pag. 129.* Patia lego apud *Zieglerum* numquam hactenus nobis sine laude citatum, qui, desit cit., inquit, Concubinatus a conjugio, non in eo tantum, quod sobolis procreandæ nullam habeat intentionem, sed etiam in eo, quod a maritali longius absit adfectu, nec perpetuum & indissolubile vitæ consortium quærat. conf. *Ziegleri Animadvers. ad Grot. Lib. II. cap. V. §. XV. pag. 282.* Cum autem a *matrimonio legitimo* ita differet Concubinatus, nullum amplius est dubium, quin iste *moraliter* malus sit, nec *umquam* haberi potuerit pro *interne* licito. Bene etiam &

& congruenter iis, quæ supra nos diximus, commentatur ad Gro-
tium *Guilielmus van der Muelen*, qui, ejusmodi, inquit, Concu-
binatus nec in statu naturali nec Civili, justum & legitimum haberi
debet conjugium, imo illicitus est, quia nullum ad explendam libi-
dinem sobolemque procreandam, & humanum genus propagan-
dum legitimum a summo Legislatore proditum medium, excepto
conjugio in animorum & corporum conjunctione individua, id est,
perpetua, sobolis procreandæ ac mutui sibi invicem præstandi auxilii
causa, consistente; vid. *Guiljelmi van der Muelen Comment. ad Groi. Lib.*
II. cap. V. §. XV. fol. m. 220. At vero objecerit fortasse aliquis ejusmodi
Concubinatum apud integras olim gentes licentiam. Ita quidem obji-
cit *Dn. Auctor Dissert. de Concubin. §. IX.* idque exemplo tum Græco-
rum §. X. tum Romanorum §. XI. probare saragit. Enim vero, sit inter im-
ita; ecquid inde? an jure naturæ id semper licitum erit, quod externe
apud homines gentiles habetur pro licito? Ipse certe *DNS. Thomastus*
ridet passim in suis scriptis eas probationes, quæ a consuetudine genti-
um desumuntur. Quam facile enim id erit, ut gentes integræ contra
legem naturæ ipsis inscriptam peccent, veluti de gentilibus id testa-
tur *Paulus*, quod isti veritatem in dæmonia detineant, *Rom. I. v. 18.*
segg. & exempla ipsorum proh dolor! Christianorum comprobant,
qui meliora sciunt, sed sequuntur deteriora. Quapropter ego qui-
dem parum curo, an antiquitus apud ulla gentes Concubinatus pro
actu turpi aut scortationis specie fuerit habitus; Suffecerit mihi id
probasse, quod ille actus turpis sit, quia non est ad legis naturalis
regulas matrimonialis, quod sit scortationis species, quia a communi
definitione scortationis non nisi in eo est diversus, quod non sit vagus,
sed cum certa persona Concubitus, quæ verba sunt *Guiljelmi van der*
Muelen LL. cc. §. XV. pag. 220. col. 1. Deinde legitur quidem apud
Scriptores de gentium Concubinatus; sed hætenus quidem nemo
mihi potuit ostendere vel unum locum, ubi ejusmodi Concubinatus
legatur adprobat. Ecquis autem ita argumentabitur cum convi-
ctione alterius: scribit *historicus* apud hunc populum in usu fuisse
Concubinatum, ergo pro interne licito inibi fuit habitus? Præter-
quam enim quod in aliqua republica multa læpnumero mala tole-
rentur; complures inveteratæ apud gentes antiquas consuetudines
impie momorantur ab *historicis*, quæ tamen non semper a *sapienti-*
eribus

ribus istarum gentium *adprobatae* fuerunt, & habitæ in *conscientia* pro licitis. Ita apud Romanos divortia licita erant, nec tamen habebantur ab *omnibus* honesta; vid. *Valer. Maxim. Lib. II. cap. I. & cap. IX.* uti & ipse *Plato* divortia a *Græcis* olim frequentata improbabat *XI. de LL.* Denique cum non *unus* sit Concubinatus, quinam *olim* obtinuerit apud has illasve gentes, luculenter id *prius* docendum fuerit, *quam* inde ad *presentis* Concubinatus evincendam licentiam fiat *conclusio*. Ut plurimum autem *Concubinatus* erat populis antiquioribus in *prima*, quam supra dedimus, significatione *moraliter bona* acceptus, qui quippe in *omnibus* cum legitimo matrimonio *coincidebat*, nisi quod legis *Civilis* effectibus quibusdam carebat; conf. *Pufendorf. de Jur. Nat. & Gent. cap. I. Lib. VI. §. XXXVI.* Ita certe in *prima* hac significatione accipit Concubinatus *Romanorum* Illustris Vir *Kulpisius*, qui, nequam, *inquit*, naturali juri repugnat *Concubinatus*, qualis apud *Romanos* fuerat, aut matrimonium, quod ad *morganaticam*, jur. *Lincentis* dici solet; *tales* enim similesque minus solennes conjunctiones, utut *effectibus* juris *civilis* careant, *naturaliter* tamen pro *veris* & essentialibus matrimoniis debent haberi; vid. *Kulpisii Colleg. Grot. Exercit. IV. §. V. pag. 55.* adde *Strauchi ad Reg. Jur. Diff. III. §. 13, C. I. A. tit. de Concubin. n. 2. & Bæcler. ad II. Grot. pag. 171.* Quod autem ad Concubinatus *Græcorum* attinet, istos non minus in *prima* Concubinatus significatione accipimus *eo usque*, donec nobis probetur *tertia* significatio, in qua *istos* ad *suum* institutum applicat *DN. Auctor* de Concubin. §. X. id quod sane nondum probat locus iste *Demosthenis*, qui profertur notisque illustratur *pag. 21.* Quod cum ita sit, *concidit* jam omnis discursus iste *DN. Auctoris*, quo exempla Concubinatum apud gentes olim frequentatorum pro *licentia* sui Concubinatus toto cælo ab istis diversis urget.

§. XV.

Hæc hætenus ex *ratione* & ad legis *naturalis* dictamina. Restat pro *instituti* nostri ratione ad *sacras* quoque literas, tanquam ad *infallibilem* omnis veritatis regulam, exigere *hunc* Concubinatum, ut *exinde* eo magis innotescat *mala* illius moralitas, quapropter *numquam* pro *perfecte* licito haberi poterit. Agebat id ipsum etiam, ante aliquot menses, profundus celebrisque Theologus, *Breithaupt*,
C utpote

utpote qui ex dictis Sacrae Scripturae ostendere satagit, *Concubinatum* a Christo & Apostolis esse prohibitum, in *Dissert. Theol. de Concubin. Prohib. §. III. pag. 3. seqq.* Sed multis jam annis ante egregie in hoc argumento versatus est *Thummius* noster celeberrimus, in *Explicat. Decalogi ad VI. Praecept. pag. 460. Quæst. V.* cui titulus: an *Concubinatus in Ecclesia N. Test. tolerandus sit? Uti & Calovius* postea *Theologicae* hanc ipsam quaestionem *brevibus* pertractavit in *System. Tom. XI. ad Praecept. VI. Quæst. II. pag. 208. seqq.* Nos itaque *tantorum* virorum vestigia in praesens legere nobiscum constituimus, *argumenta Theologica* producturi, quibus impugnari valde possit hujus *Concubinatus* licentia,

§. XVI.

Argumenta nostra *theologica* contra *Concubinatum praesentem* potissima huc fere redeunt, tanquam ad *summam*, quam nos contrahere jubet & praecedens *prolixitas*, & subsequens pagellarum *angustia*. Primo, si quid contra *Institutionem* divinam est, illud certe *malum* est atque prohibitum, cum ea *Institutionum* divinarum *ratio* sit; ut ista *vim legis* habeant, si non semper ad *exercitium* actus, certe ad *speciem* actus *obligantis*, id quod satis *institutio* sacrae *Cenae* ad oculum demonstrat. Unde & *Thomasius* non tantum in *Cautel. circa Jprud. Eccles. cap. V. n. 13.* fateretur *institutionem* divinam habere *vim legis*, & *naturalis* quidem, ut *nihil* fiat, quod repugnet *fini* primario negotii a DEO instituti, sed etiam de *Crim. Bigam. pulcre* docet, omnes *circumstantias* negotii, a DEO instituti, hominibus per *modum legis* esse observandas & pro *essentialibus* habendas, modo adpareat, DEUM in *isdem* singulare quidpiam, & ad negotium ipsum *pertinens*, intendisse, aut *easdem* ex post facto non iterum *suscepisse*; vid. *Christ. Thomasi Disput. Acad. Lipsiens. Dissert. VII. de Crimine Bigamiae §. 42. pag. 509.* Et qui tandem *institutio* matrimonii *vim legis* non habeat, cum eam ipsam *obligatoriam* esse docet Christus *Matth. XIX.* Quod si itaque, *hoc praesupposito*, inquiramus jam in *primevum* *Institutionem* conjugii, profecto adparebit, *contra* illam peccare hunc *Concubinatum*; Nam *Gen. II. v. 23. 24. 25.* ubi enarratur status conjugalis *institutio*, *conjunctionis* matrimonialis *forma* in eo constituitur, ut *mas* suae *foeminae*, derelictis quoque parentibus, *adhaereat*, & ita isti duo sint in *unam* carnem. Ex quibus verbis *luculenter* satis evinci poterit, quod *matrimonium* *omne* legitimum ita *insti-*

institutum sit a Deo, ut conjunctam adfectionem maritalem habeat, & ut istud ad dies vitæ perpetuum contrabatur. Primo enim per adhesionem istam, derelictis quoque parentibus, in uxore sua, ecquid innuitur aliud, quam quidem, ut maritus æstimet unice ac solemniter uxorem suam, & amore maritali cum ea uniatum arctissime? Cum enim per adhesionem istam una cum uxore sua caro evadat maritus, certe eo ipso tenetur conjugaliter amare uxorem, siquidem nemo umquam suam ipsius carnem habuit odio, sed ad eam nutriendam alendamque est obligatus. Atque hic amor est adfectus iste maritalis, qui maritis erga uxores suas tantopere injungitur ab Apostolo, crebris vicibus ingeminante: *mariti, diligite uxores vestras, Eph. V, 21 -- 33. conf. hanc in rem DNI. Breithaupti Dissert. Theol. de Concubin. §. V. pag. 9. seqq.* Deinde ex unione ista mariti & uxoris in unam carnem itidem evinci potest omnis legitimi matrimonii indissolubilitas. Qui enim una sunt caro facti, ut non amplius sint duo, isti certe eo ipso nec amplius sunt dissolubiles; Ita argumentatur non tantum ex *7 Crorum* ordine Excellentissimus Strykius, qui, identitas illa carnis, inquit, non potest separationem admittere, quia jam non amplius duplex, sed una persona moralis, una caro est; vid. Strykii *Exercit. de Relig. Sacram. in matrim. cap. III. §. XXVI. pag. 100.* sed etiam ex Theologis nostris Calovius, qui ita habet: præcipit illam solitariam individuum conjunctionem Dominus, *Gen. II. 25.* ut vir & mulier una caro sint & maneant; vid. Calov. *Syß. Tom. XI. ad Præcept. VI. Quæst. III.* Unde & ipse DNS. Thomasius, vi legis positivæ, in conjugii Institutione promulgatæ, docet, conjugium esse societatem indissolubilem; conf. *Instit. Jpr. Div. Lib. III. cap. III. §. 40. seqq.* uti & in *Dissert. de crimine Bigamie §. XL. divortium, inquit, omne institutioni primæ. væ contrarium est atque adversum; conf. Dissert. Acad. Lips. Christ. Thomasi pag. 805.* Neque id negari potest a quoquam, cum interpretationi huic doctrinali ex asse respondeat interpretatio Christi authentica, quæ habetur *Matth. XIX. 2. 3. seqq.* ubi Christus ad quæstionem: an liceat homini dimittere uxorem suam qualibet ex causa? respondet id non licere, quia verbis *Gen. II. vers. 24.* indicaverit Deus, se ex duobus fecisse unam carnem; unde infert, conjunctionem a DEO factam non debere dissolvi; vid. super h. l. Rivetus in *Gen. c. II. Exercit. XXVI. pag. 104.* & Scherzerus in *Brev. Hulse. cap. XXI. ad Thes. XXV. pag. m. 1219.* Quæ cum ita sint, dispalescit jam, quod

dixi, contra *primævam* matrimonij Institutionem non *uno* modo peccare Concubinatum, qui quippe *excludit* adfectum maritalem, & ad tempus tantum *contrahitur*, ut iterum pro lubitu dissolvi queat. Unde & rectissime a DNO. *Breithaupt* ex his fundamentis ille impugnatur & subtrahitur in *Dissert. cit. §. III. & V.* Perinde ac *primum quoque* argumentum contra Concubinatus *licentiam* B. *Thummius* noster desumit ex *divina* matrimonij *Institutione*; vid. *Explicat. Decalogi ad VI. Precept. pag. 460. Quest. V.*

§. XVII.

Rectissime itaque argumentatur *Havemannus*: Concubinatus non est conjugium; Hoc dum tantum a Deo est institutum, omnes reliquæ commixtiones extra matrimonium sunt prohibitæ & damnatæ; *Gen. II, 13. & Matth. XIX, 5, 6. Ebr. XIII, 4, 15. conf. Havemannii* Gamol. *Synopt. Lib. II. §. ult. pag. 380.* Excipit quidem contra DNS. *Auctor* *Dissert. de Concubin. ad §. IIX. lit. c. pag. 20.* Sed, ut mihi quidem videtur, *parum* solide. Annon enim verum est id, quod Concubinatus *non sit* conjugium? Conjugium definitur a *Thomasio*, quod vi divinæ legis positivæ, sit societas indissolubilis; vid. *Instit. fpr. Div. Lib. III. cap. III. §. 419.* Et DNS. *Auctor* *Dissert. cit. Concubinatum suum* describit, quod sit societas *facile* ac pro lubitu *dissolubilis*; vid. *§. III. pag. 6. & §. VII. pag. 18.* Annon itaque *verum* est id, quod Concubinatus *non sit* conjugium? Porro *hoc* tantum conjugium a DEO institutum esse, pariter negari non potest? Sic enim verba *primævæ* institutionis docent, quod non nisi unius maris & unius femineæ individua ac perpetua conjunctio haberi possit pro matrimonio legitimum, *Gen. II, 23. coll. cum Matth. XIX, 5, 6.* Unde & supra jam citatus *Guilielmus van der Muelen*, nullum, *inquit*, ad explendam libidinem sobolemque procreandam & humanum genus propagandum legitimum a summo *LLatore* proditum medium, *excepto* conjugio, in animorum & corporum conjunctione individua, consistente; in *Comment. ad Grot. Lib. II. cap. V. §. XV. pag. m. 220.* Cum itaque non nisi unum legitimum est matrimonium, per se *inde* consequitur, quod omnes reliquæ commixtiones *extra* matrimonium sint *prohibitæ & damnatæ*; Sic enim nos docet *Apostolus* ad *Ebræos cap. XIII. vers. 4. Honorabile, inquit, conjugium esto inter omnes, scortatores autem* &

& adulteros judicabit DEUS; ubi manifesta oppositio est inter conjugium & reliqvas quascunqve commixtiones; conf. B. Thummius, qui pluribus Sacrae Scripturae dictis probat, quod divina jura omnem extra conjugium cohabitationem omni modo prohibeant. vid. *Thummi Explic. Decal. ad VI. Praecept. pag. 461.* Ecquid jam de Concubinato? id, quod referendus sit iste ad prohibitas extra matrimonium commixtiones, ad quas quippe *necessario* pertinet, quia a legitimo matrimonio diversus est essentialiter, extra matrimonium autem nulla alia licita est nuptialis societas. Unde certe *stringunt* textus Paulini, 1. Cor. VI, 13-15. & Ebr. XIII, 4. qui quippe sub *scortationis* voce omnem commixtionem extra institutum a DEO matrimonium complectuntur. Neque enim id tantum pro *scortatione* habendum erit, ubi aliqua corpore *questum* facit, nec pluribus copiam corporis indulget; uti *frigide* satis meretricem describit Dn. Auctor Dissert. de *Concubin. ad s. VI. lit. h. pag. 26.* Nam *Stylo* Scripturae omnis cohabitatio extra legitimum a DEO institutum matrimonium nomine *πορνείας* seu *scortationis* venit. Unde recte DNS. *Breithaupt.* omnia dicta, quibus *scortatio* & adulterium damnantur, toro opponuntur legitimo; ideoque ea *tam* Concubinatum quemvis, quam reliqvas flagitii species prohibent. s. V. pag. 9. Et ita suum robur constat rationi ab Havemanno adductae, quae, uti dixi, *frustra* impugnatur, quasi *illatio* ejus deducta esset ex *communi* & vulgari *explicatione* regulae, institutionem divinam habere vim legis: quae *pertineat* ad arcana politica Papatus, secundum ea, quae DNS. *Praeses* tradat in *Cautel. circa Praecogn. Jprud. Eccles. cap. V. n. 13.*

§. XVIII.

Porro quod concernit locum *Matth. XIX, 3. 4. 5. seqq.* is paulo accuratius sub examen a nobis vocandus erit. Proponebatur quippe inibi gravis ista quaestio decidenda: *an liceret homini dimittere uxorem suam qualibet ex causa?* ad eam respondebat *Christus*, negando, quod id liceat, quia verbis *Gen. II, 24.* indicaverit Deus, se ex *duobus* fecisse *unam* carnem; unde infert conjunctionem a Deo factam non debere dissolvi: Queritur, in quo sit posita *vis* argumenti? Non *una* est sententia circa ejus explicationem, cum alii aliter statuunt, uti id videre est apud *Rivetum in Gen. cap. II. Exercit. XXVI. pag. 104. col. 1.* Nobis ita videtur, *major* propositio contine-

tur his verbis: quod Deus conjunxit, homo non separet; *minor*: Deus conjunxit conjuges, quæ probationem habet ex dictis ex Mose allegatis; *Conclusio* est, conjunctos ergo conjuges homo non separet, id est, talis separatio non potest vel debet fieri *ulla humana* auctoritate, sed *divina* tantum; Deus autem non vult talem separationem fieri, nisi in uno casu, ergo non licet id facere qualibet occasione; vid. *Scherzerus in Brev. Hülfem. cap. XXI. ad thes. XXV. pag. m. 17 19. & Calovius in Syst. Tom. XI. ad Præcept. VI. Quest. II. pag. 211. seqq.* Quodsi itaque vi edicti Christi *omne* divortium uxoris interdicitur, certe *Concubinitus* peccat contra hoc interdictum, qui quippe uxorem pro lubitu statuit dimittendam. Unde *frustra* certe dicitur, ab *Auctore* Dissert. §. IIX. quod Concubinitus a Christo non fuerit prohibitus *pag. 19.* Si enim DNS. *Auctor* valide concludit pro Concubinitus licentia ex *permis* apud Judæos divortii, §. III. *pag. 6.* non minus valide pro Concubinitus interdicto argumentabor a *vetitis* Judæorum divortii. At vero excipit *Auctor* Dissert. locum *Matth. XIX.* agere tantum de divortio justæ uxoris. *ad §. IIX. lit. c. pag. 20.* Nam existimat iste, quod in lege *Mosaica* tantum agatur de dando libello repudii *justæ* uxori, non autem *secundariæ*, quam quippe permittum fuerit pro lubitu dimittere. vid. §. VII. *pag. 19.* Cum itaque Christus l. c. abroget licentiam divortiorum cum solennitate dandi libelli repudii, concludit per *consequens*, nihil ibi interdicti de dimittendis uxoribus *secundariis*. Verumenimvero minime est, quod dubitemus, an *libellis* divortii debuerit etiam dari *secundariis* uxoribus: præceptum enim est *generale*, nullam speciem excipiens; vid. DNS. Dr. *Breithaupt* de *Concubin. Prohib. ad §. IV. pag. 7. lit. b.* Nec est, quod hic urgeatur in *dubio* termino *analogo* absolute posito *regulariter* intelligi debere *speciem* nobilissimam, eoque agi hic de *primaria* uxore, non item de *secundaria*. vid. §. VII. *pag. 19.* Præterquam enim, quod valde *incongruenter* huc trahatur ista interpretationis regula, *aliam* ei oppono, quam me docet *Thomasius* in tract. Jpr. Div. *Lib. II. cap. XII.* de Interpretatione, *eo usque extendendam esse vim legis, quousque valet legis datæ ratio;* jam vero uti ratio legis de libellis repudii dandis *justis* uxoribus ea erat, ne istæ ita pro lubitu dimitterentur, virique ista Dei per-

permissione abuterentur ad confusionem usque, conf. *Osiander ad Grot. Lib. I. cap. II. Thef. VI. Observ. III. pag. 376.* de ratione legis de dando libello repudii: Ita certe & eadem legis ratio ad dimissionem *secundariorum* quoque uxorum pertinere videtur, quas si viri ita pro arbitrio suo potuissent dimittere, quæ, putas, brevi oritura fuisset confusio. Deinde ex vero ait DNS, Dr. *Breithaupt* ex Deut. XXIV, 1. 2. 3. 4. intelligi, nisi datus fuisset repudii libellus *secundis* etiam uxoribus, *publicum* istud documentum cessaturum fuisse, quo deterrebantur & accipientes & dantes, ne *istæ* ad maritum primum, si nupsissent alteri, redirent, neque hi ipsas reciperent, id quod *abominatio* erat eorum Jehova, qua quis faceret terram peccare; vid. *Breithaupti* Dissert. ad §. IV. lit. b. pag. 7. Denique mihi perplacent, quæ habet *Strykius*: non dicitur, inquit, quos Deus conjunxit, ut ita ad personas adplicari possit, sed, quod Deus conjunxit, ut ita innuatur de ipso negotio ibi agi, quod Deus illud conjunxerit, hoc est, *indissolubile* reddiderit, non autem de *personis*; nam omne matrimonium, ut sic, vi *institutionis* divinæ est indissolubile; reliqua; conf. *Dissert. Joh. Sam. Strykii* de Reliq. Sacram. in matrim. cap. III. §. XXI. pag. 96. Cæterum miror certe, statui a DNO. *Auctore*, secundarias uxores dimitti potuisse pro *lubitu* tempore datæ legis Mosaicæ de libello repudii, cum tamen evincere nequeat eas tum Judæis in usu fuisse, prout id ipse necesse habet confiteri, ad §. VI. lit. a. pag. 14.

§. XIX.

Denique uti 1. Cor. VII. propria sedes habetur materiæ de *matrimonio*, ita *exinde* ad oculum potest demonstrari, quod uxor juncta marito sit *indissolubilis*. Sic enim *Apostolus*, mulier, inquit, alligata est legi, quoad vivit vir ejus: ubi autem moritur, libera est, ut nubere possit, cui velit: cui geminum habetur *Rom. VII. 1. 2.* Unde illic concludit vers. 3. Paulus, uxorem *ἑταίρα*, quæ marito juncta est, utpote illo vivente, *lege maritali* vel connubiali de *perpetua* eohabitatione allegatam seu obstrictam esse. Uti autem vi *edicti Apostolici* uxor non potest a viro *diverti*, ita nec vir eam pro suo *lubitu* vel levibus de causis potest *dimittere*. Nam vers. 10. hoc præceptum Domini adfert *Apostolus*, ut nec vir separetur ab uxore, *ἢ ἂν δέῃ ἡ ἑταίρα μὴ εἶναι*, & ut maritus uxorem non relinqvat. Si rationem paritatis, hujus obligationis mutuæ quæras, en! habes eam v. 2. *ejus-*

*eiusdem cap. ubi hæc legeris: mulier proprii corporis potestatem non habet, sed vir; & maritus proprii corporis potestatem non habet, sed uxor. Patet itaque, quod fundamentum indissolubilitatis uxoris a marito, & vicissim mariti ab uxore sit arctissima ista corporum conjunctio & potestas in illa reciproca. Unde per se jam consequitur, ut fuit ab initio, sic in Novo Testamento neque admitti neque permitti unionem aliam, quam quæ in unam carnem, numquam ab hominibus separandam, coalescat; Ut adeo inde Concubinatum ab Apostolo interdictum esse, per bonam consequentiam possit erui, quoniam ejusdem proprium essentiale est licentia dimittendi, seu dimissibilitas; contra præceptum Apostoli, qui, uti dixi, vult, ut omnis conjunctio in unam carnem fiat indimissibiliter; Quapropter etiam si interminis non prohibeatur ab Apostolis Concubinatus, sufficit id nobis, quod *κατὰ δέουσαν* ab iis damnetur. vid. *Dissert. Breithaupti de Concubin. Prohib. §. II. pag. 3.* Neque enim omnia vitia nominatim interdiciuntur a Christo & Apostolis, uti nec omnes virtutes suis nominibus insignitæ expresse commendantur. At vero excipit DNS. Auctor, Apostolum in recensendis operibus carnis *Gal. V. 19.* adulterium, scortationem, impuritatem *distincte* memorare, nullam vero expressam mentionem *παλλαγιῆς* facere, cum tamen id videatur *opus* fuisse, cum nullum sit dubium, Concubinatum & apud Romanos & Græcos fuisse si non frequentissimum, saltem non infrequentem *ad §. XVII. pag. 38.* Enimvero, equis Apostolis modum scribendi præscripserit? sub ipsa voce *scortationis* comprehenditur Concubinatus; Neque enim, ut existimat DNS. Auctor *Dissert. LL. cc.* putandum est, quasi illo tempore illa scortationis *extensio* nondum fuisset recepta, sed hæc extensio post aliquot secula *demum* orta, quod est petitio principii. Nam cum Concubinatus non sit conjugium, & tamen non nisi conjugium *indissolubile* ab Apostolo pro legitima habeatur conjunctione in una carne, certe illo ipso tempore prohibitus erat Concubinatus, eoque *comprehensus* sub voce *scortationis*, cujus quippe specie non postrema est. Unde recte B. Thummus noster, *Ebr. XIII. 4.* manifesta, inquit, oppositio est inter conjugium & reliquas quasunque commixtiones: quia ergo Concubinatus non est conjugium, scortatio erit; vid. *Thummii Explic. Decal. ad Præcept. V. Quest. V. pag. 460.* At vero nihilominus adhuc dum videtur*

detur opus fuisse expressa *παλλακή* mentione ob frequentatos nimis Concubinatus; At quis omnes species fornicationum, quæ apud gentiles in usu fuerunt, expresserit, suisque insignitas *nonnibus* recensuerit? Mos iste est *Apostolorum*, ut sub generibus omnes species intellectas velint. Deinde satis *expresse*, puto, Concubinatus prohibetur I. Cor. VII. v. 7. ubi Apostolus ad quæstionem: *quodnam remedium sit contra libidines?* respondet, id esse *unum* matrimonium indissolubile. Ubi certe prohibet *aliud* quodcunque *remedium* extinguendi libidines, & per *consequens* ipsum quoque hunc Concubinatum, quem vero *DNS. Auctor* pro remedio habet ut quo quis suas restringere possit libidines & ita evitare fornicationem ad §. XXVI. pag. 50. Unde itaque contra Concubinatum sic argumentor: *Apostolus* non nisi matrimonium legitimum, quod constat *conjunctione* in *unam* carnem *indissolubili*, pro remedio evitandæ fornicationis vult, ut adhibeatur, ergo frustra pro tali remedio habetur ab *Auctore* Concubinatus, qui quippe *insuper* frena potius *laxat* libidini, quam quidem ut eam cohibeat & coerceat, id quod *supra* probatum dedimus.

§. XX.

Atque his ex rationibus, quas nobis suppeditarunt *sacra* *litteræ*, luculenter satis innoscit, quod *juri* *divino* adversetur Concubinatus, eoque *numquam* pro *interne* licito potuerit haberi. Opponuntur quidem hæcenus dictis *exempla* Concubinatum in *sacris* *litteris* passim obvia. Enimvero, ut rem a *prima* origine sua repetamus, si in *primum* Concubinatum inquiremus, is impius erat ex familia *Cainitica* oriundus *Lamechus*, vulgo ob id ipsum *dicitur* a multis *mæchus*: e contrario autem ex filiis Dei *nullus* tum temporis *Concubinam* sibi in torum adscivisse legitur. Unde & *Calovius*: de polygemia & Concubinatu, *inquit*, nihil legitur in historia *Patriarcharum* ante diluvium; in *System. Tom. XI. ad Præcept. VI. Quæst. II. pag. 108.* Uti autem impii semper ostendiculo fuere piis, ut eos sensim sensimque in *scelerum* suorum *societatem* pettraxerint: ita mihi quidem nullum est dubium, quin *exemplum* *Lamechi*, *primi* Concubinarum, lapis iste *offerstonis* fuerit, quo successu temporis *ipsi* quoque *filiis* Dei eo usque fuerunt seducti, ut, quas volebant, *promiscue* uxores duxerint, & neglectis matrimoniis legitimis, non nisi per *turpes* Con-

D

cubinatus

cubinarus genus suum propagaverint, Id quod quantopere Deo displicuerit, saltem cognoscere licet ex *severa* ista *inreparatione* ac querela super hac re supremi ac *purissimi* Numinis, *Gen. VI. 2. 3.* quam subsecuta tandem est *diluvii* pœna, cum Deus, omnibus minis istius insuper habitis, *conflagrantes* undiquaque hominum libidines aquis extinguere necesse habuit, *Gen. VII. 17.* Deinde *post* diluvium, *ante* etiam legem Mosaicam, de *novo* frequentabatur *Concubinatus*, & quidem à *Patriarchis* fidelibus. Non quasi *post Lamechum*, primum Concubinarium, *Dispensatum* fuisset a Deo, ut *Patriarchæ* postea *sine* peccato in Concubinato potuerint vivere. Nullam enim *dispensationem* admittere possumus, qui statuimus contra *legem naturæ* esse Concubinatum, ex *communi* autem sententia in lege naturæ locum *non* habet *dispensatio*. Sed *tolerantia* erat divina, qua Deus Concubinatum, tanquam *peccatum* in se quidem & sua natura *mortale*, in istis viris reputavit pro *veniali*, ob conditionem *Patriarcharum presentem*, cum isti essent in *fide*, neque ex *intentione* mala Concubinatum frequentarent, sed ex *ardentissimo* potius desiderio accelerandi *adventus Messie*, quem ex suo semine nasciturum ex *promissione* noverant, *Gen. XVI.* Unde & *Consistorium Vitenbergense* pro defensione *Patriarcharum*, in ter alia & hæc scribebat olim: *Es ist solches von denen Patriarchen nicht aus fleischlicher Lust, noch aus muthwilliger Verachtung der Ordnung Gottes, oder aus Vorwitz / etwas wider Gott zu thun / geschehen / sondern aus sonderlicher Begierde des versprochenen Weibes, Saamens; an den sie glaubten: sind sie demnach denen Ehebrechern nicht gleich zu halten, noch auch dero selben Weiber pro sortis; de Anno 1609. die 26. Septem.* Cum itaque Deus videret in *Patriarchis* nullam suis legibus *contraveniendi* intentionem directam, nullam meræ libidinis desideratam *expletionem*, sed *pium* desiderium *adventus* *Messiani* ex *ardentissima* fide ortum, *tolerabat* in iis Concubinatum, perinde ac in suis fidelibus hodieque non minus quam olim multa *peccata* in se *mortalia* tolerat, eaque pro *venialibus* habet, ob eorum *fidem*, & *bonam* quandoque *intentionem* in ipso incogniti peccati *eiusdam* exercitio. Atque hæc sententia est Magnifici hujus Universitatis Cancellarii, DNI. Doctoris *Jaegeri*, in *Theol. Moral. ad Presept. VI.* quod elegantissimum opus adhucdum sub prelo sūdāt;

ur & summe Reverendus VIR, DN. D. Pfaff. ad Synops. *Thummi-*
anam in Supplem. nævum in Patribus admittit, & pro hac sententia mul-
 tos Ecclesiæ nostræ Doctores in medium adfert, ut est *Brentius* in Gen.
 fol. 133. *Luc. Osiander* Comm. T. I. f. 44. 368 *Gerhardus* de Conj. fol. 117.
 & qui sunt plures alii. Cæterum DNS. Doctör *Breithaupt* in ea est
 opinione s, quod Concubinatus *Patriarcharum* aliorumque Israëlita-
 rum non fuerit *oppositus* conjugali statui, verum *inclusus*: siquidem se-
 cundum regulam non alix mulieres illis permixtæ fuerint, quam quæ
 conjuges aut *primaria*, aut saltem *secundaria*, veræ tamen ac legitimæ
 essent, nimirum *individua*; vid. *Dissert. Theol. Breithaupti* de Concubin.
 Prohib. §. IV. pag. 6. vid. & *Gerhard. Loc. Theol. de Conj. §. 55*. Id cer-
 tum nobis videtur esse, Concubinatum *Patriarcharum*, intendentem
 quippe *procreationem* sobolis, non tantum differre à legitimo matrimo-
 nio, quantum ab eo quidem differebat Concubinatus *gentilium*, qui in statu
infidelitatis constituti non nisi *libidines* suas expleri intendebant, eoque à
 Deo tandem *gravissime* sunt puniti delectique ob id ipsum ad *internectio-*
nem usque.

§. XXI.

Porro subsecuta tandem *legis Mosaicæ* promulgatione, uti in
 ista Concubinarum nulla fiebat mentio, ita nec amplius apud *Ju-*
daeos in usu fuisse legitur *Concubinatus*; Unde & D. *Calovius*, in hi-
 storia *Mosis* ac *Josux*, inquit, nihil tale legitur, nec in *Judicum* hi-
 storia; *LL. cc. ad Præcept. VI. Quæst. II. pag. 210*. Id quod ut recte
 agnoscit DNS. Auctör *Dissertat. de Concubin. ad §. VI. lit. a. pag. 14*.
 ita male *lit. f. pag. 15*. asserit *Concubinatum* non esse prohibitum in
lege Mosaica, quod constet ex ipsa legis inspectione. Inspectio e-
 nim legis *Mosaicæ* omnem extra legitimum matrimonium cohabita-
 tionem cum *scæmina damnatam* esse ostendit, cum præcepto *sexto* ea
implicite prohibeatur, quod quippe vult, matrimonium sit *indivi-*
duum ac honorabile, *Ebr. XIII. v. 4*. Quod autem attinet ad *divortio-*
rum licentiam, præterquam quod sint, qui à *Mose* divortium non
 nisi in casu *adulterii* concessam esse statuunt, ut *Tertullianus*, id cer-
 tum est, quod *Deut. XXIV*. non permissus fuerit ille *libellus* repu-
 dii, ut quodpiam *bonum*, sed propter duritiam cordis, adeoque ut
 aliquod malum, & in hac re juxta *Augustinum* Lib. de Bono conju-
 gali cap. VIII. magis adparuit *divortii Exprobatio*, quam *Approbatio*;
 conf. *Osiander* ad *Grotium* ad *Th. VI. Observ. III. pag. 176*. Unde

ste DNS. *Breithaupt*. ex intentione Dei, inquit, huc etiam ten debet *præceptio* de libello repudii, ut testarentur eo, ac recordarentur, sibi ex *primæ* conjugii Institutione *haud licitum* esse divortium ad §. IV. *lit. b. pag. 7.* quæ certe ejusmodi sunt, ut *omnia* divortia sive *primariæ* uxoris sive *secundariæ*, sive adfit solennitas dati libelli repudii, sive ea absit, pro *malis* & in se *illicitis* habenda esse evincant: Unde jam *omnis* vis argumenti istius, quod a *licentia* divortiorum apud Judæos pro ipsa quoque *licentia* Concubinatus, *cujus essentialè* proprium est *dimissibilitas*, ducitur, *uno* hoc *scilicet* quasi concidit.

§. XXII.

Constitutis *postea* regibus *denno* introducebatur *Concubinatus*, & quidem non nisi à *Davide* & ejus filio, *Salomone* , qui posterior, *in primis* multarum uxorum & *Concubinarum* vir fuit, quod *ipsum* sane *causa* fuit, tragici ipsius in *idololatriam* lapsus. Quod autem ad *Concubinatum* *Davidis* attinet, sunt non pauci, qui eum *interne* licitum fuisse ex eo probant, quod Deus pro *beneficio* reputari datas *Davidi* in sinum uxores *Saulis* , I. *Sam. XII.* Enimvero ibi non agitur de *traditione* in matrimonium, sed de *ea* , quæ est in *imperium* atque *dominium* . Præterquam enim, quod *incestum* ira commissurum fuisse *Davidem* sit verosimile, nullibi in *sacris* legitur *Davidem* accepisse, seu habuisse *uxores* antecessoris sui in *conjugio* , quod nec ex eo est *verosimile* , quia *iste* tum jam *grandævus* erant, eoque ex *cohabitatione* cum istis parum *voluptatis* capturus fuisset *Davides* . Id pro certo affirmare *audeo* , displicuisse Deo *Concubinatum* *Davidis* , in cuius *pœnâ* *Concubina* *Davidis* ab *Absolome* , *conjecto* parente in *exilium* , per *vim* idque sub *patente* *cœlo* *impie* stupratæ sunt, II. *Sam. XVI. 22.* Cæterum in *aliorum* regum historia de *ipsorum* polygamia & *Concubinatu* nihil invenitur.

§. XXIII.

Sub initia denique *Novi Testamenti* omnis polygamia, *divortium* omne & *Concubinatus* a *Christo* interdicebatur, qui quippe *omnia* ad *primævam* institutionem matrimonii revocabat, *Matth. XIX.* Contra eam autem esse *Concubinatum* , id quidem est, quod supra probatum dedimus. Atque ita hoc ipsum quoque interdictum obtinuit in *succedentibus* *postea* *seculis* , unde *Calovius* , id dubio vacat, inquit, penes *orthodoxos* , sublatam esse *legem* repudii a *Christo* sæpiuscule, laudato loco

loco Matth. XIX. eamque abdicacionem *validam* fuisse in orbe *Christiano* quæquid sit de Pontifice Romano & Babylonice meretricis corripulis, in *Syftem. Tom. XI. ad Præc. VI. Quæst. II. pag. 211.* Quod si autem sublata erant *divortia*, ipse certe quoque *Concubinatus* auferebatur, qui pro *essentiâ* suo requisito habet *divortiorum licentiam*. Quicquid sit de *exemplis* Concubinatum in ipso quoque orbe *Christiano olim* obviatorum, quorum plerique legitima erant atque *individua* matrimonia, nisi quod *effectibus* quibusdam *juris civilis* caruerunt. Deinde *hodieque* in medio orbe *Christiano* ea proli dolor! fiunt, quæ contra *leges Christi* sunt, easque a *diametro* violant. Denique non deficiunt tum temporis *testimonia* agnitæ *turpitudinis* Concubinatum; Præterquam enim quod in *Jure Justiniano* pro illicito habeatur Concubinatus, vid. L. un. C. de Concubin. & L. ult. in fin. C. commun. de manumif. & Novell. 18. c. 5, Novell. 89. c. 12. §. 5. l. ult. in fin ff. de repud. l. 12 t. de verb. obligat. Sic tradit *Jus Canon. quod 32. q. 4.* ita habet: Dicat aliquis, uxorem non habeo, & ideo ancillam mihi associavi, audi, quid scriptura dicat ad Abrahamum: ejice ancillam, & filium ejus, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio libera. Si igitur ancillæ filius hæres non est, ergo neque filius est. Cur ergo quæritur *tale* conjugium, de quo susceptus filius nec successionis possit esse hæres nec sanguinis; nec habere potest hæreditatis consortium; qui non habet *originis* privilegium, de quo nati filii non sunt testes *matrimonii*, sed *adulterii*.

§. XXIV.

His denique addimus consentientem calculum quoque *recentiorum* & *Theologorum* & *Jurorum*. Ita *Facultas Theologica Lipsiensis* ad hanc quæstionem: Obs recht sey eine Concubinam zu haben/wann man sich zu derselben allein hält und sich mit keiner andern vermischet? Berichten wir so viel, daß unsers *Wissens* der Concubinar kein *Hötlischer* Stand ist / und deswegen kan keiner mit gutem Gewissen darinnen leben/sondern gehöret unter die *fornicatores*, von denen die *Epistel* an die *Ebræer* saget: c. 13. Die Hurer und Ehebrecher wird Gott richten. Weiteres dann ist wider *Gottes Ordnung*, die da lautet: so sie sich nicht enthalten / so laß sie freyen (nicht aber laß sie Concubinen halten) *I. Cor. VII. 9.* so kan auch solches Feines wegs recht gesprochen werden, und mag nicht helfen / daß er bey einer alleine bleibe. addatur *Herbrandus Comp. excuf. 1583.*

pag. 861. 862. dicit, ut & *Hafenrefferus Comp. Theol. pag. 609. 610.* Concubinatum nihil aliud esse, quam *fornicationem & adulterium*, quorum utriusque Deus gravissimas & corporales & æternas pœnas fit conaminatus. *Vvesenbecius* in Paratitlo de Concubinatu, Concubinatum tam *jure divino* quam *Canonico* in totum damnatum asserit. *Maulserus tract. de nuptiis fol. 336.* Leo Imperator *Nov. Const. 91.* sic quod *die Reichs Abschied.* Alii Concubinatum *turpem* personam dixerunt, & propter *mortale* peccatum, in quo existit, *infamem* dici posse asserunt, ac a *testimonio* repellendum, quippe qui Deo *infidelis*, non fidelis hominibus esse præsumatur.

§. XXV.

Atque hæc hætenus de Moralitate Concubinatus. Equid autem optandum magis, quam ut magni inprimis viri ejusmodi controversias non moverent, his præsertim temporibus, cum tanta ubique multitudo est Epicuræorum, quibus vix gratius quodpiam, quam quidem de ejusmodi rebus, quas optant, licitis, annunciari potest Evangelium. Et quam facile etiam evenit, ut innocentes quoque animæ inanibus ejusmodi sermonibus seducantur, cum magnorum virorum auctoritas tot jam homines in præcipitium egerit. Væ autem qui scandalo sunt aliis! In eorum enim caput recidet, quod prædixit Dominus ejusmodi hominibus, Nam ex vero ait D. Spenerus: *Wann man einen Menschen ärgert / und zum bösen verführet, von dessen Hand wird Gott des Gärgerter Eeße fodern. Ja, wo ein solcher Gärgerter nach mahl andere wiederum ärgert und verführet, und solches Aergerniß immer weiter fortgepflanzt wird / wird vor Gott die Schuld aller solcher Sünden noch immer auf den Ersten Ubrheber geleet: reliqua: vid. Speneri *Lebens Pflichten* pag. 396. Part. II. Quibus addimus illa Augustini: in æternum STULTITIE pœna luenda est, quem falsa opinio deceperit.*

Tübingen, Diss., 1710-13

ULB Halle

005 398 789

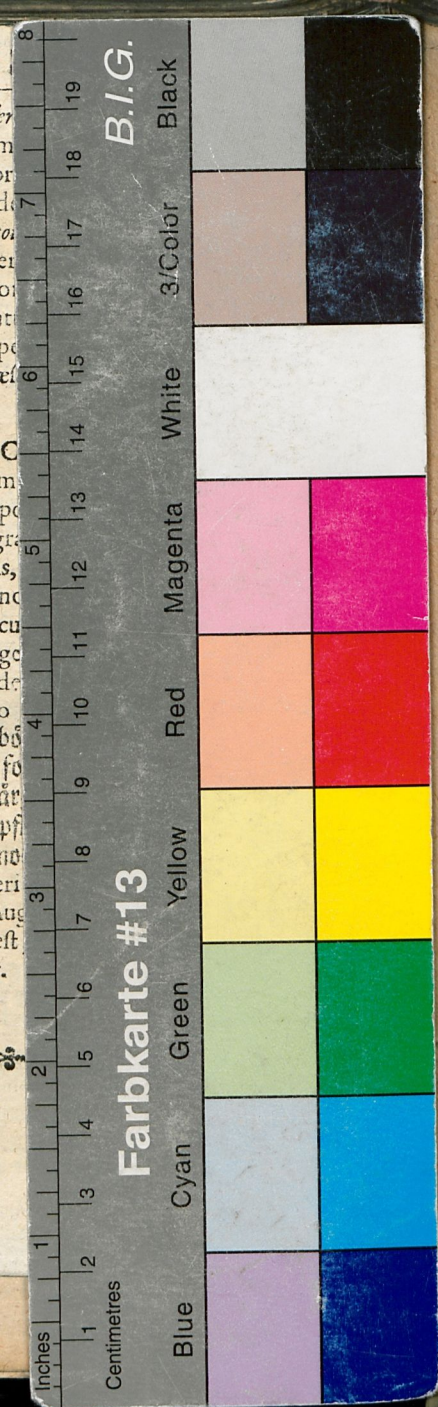
3

Sb.

EXAMEN
PHILOSOPHICO-THEOLOGICUM

Differtationis Cujusdam
Hallensis

DE

CONCUBINATU,
PRÆSIDE

VIRO MAGNIFICO
DN. JOH. VVOLFGANGO JÄGERO,
SS. Theol. Doctore & Professore Primario, Ducis Wür-
tembergici Confiliario Gravissimo, Universitatis Tubingensis
Cancellario & Ecclesiæ Præposito
Dignissimo &c.

Defensum a Respondente

M. JOANNE ANDREA GRAMMLICHIO,
Stuttgard.

TUBINGÆ,

Literis JOH. CUNRADI REISL,

Anno M D CC XIII.

1543.

M

1713, 5^c

17

4.

